

GENERALINIO ADVOKATO
ANTONIO TIZZANO IŠVADA,
pateikta 2005 m. rugsėjo 22 d.¹

1. *Szombathelyi Városi Bíróság* (Sombathėjus teismas) 2004 m. birželio 10 d. Nutartimi pateikė Teisingumo Teismui tris klausimus, iš kurių du susiję su 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (toliau – Direktyva 93/13 arba tiesiog direktyva)² aiškinimu, o trečias – su Bendrijos teisės taikymu ginčui, kilusiam valstybėje narėje iki šios valstybės įstojimo į Sąjungą.

asociaciją tarp Europos Bendrijų bei jų šalių narių ir Vengrijos Respublikos (toliau – Asociacijos susitarimas)³. Šis susitarimas įsigaliojo 1994 m. vasario 1 dieną.

3. Pagal Asociacijos susitarimo 67 straipsnį:

I — Teisinis pagrindas

A — Bendrijos teisė

Asociacijos susitarimas ir Stojimo sutartis

2. 1991 m. gruodžio 16 d. Briuselyje buvo pasirašytas Europos susitarimas, steigiantis

„Susitariančiosios Šalys pripažįsta, kad svarbi Vengrijos ekonominio integravimosi į Bendriją sąlyga yra dabartinių ir būsimų šios šalies įstatymų suderinimas su Bendrijos teisės aktais. Vengrija stengiasi užtikrinti, kad būsimi teisės aktai būtų kuo labiau suderinti su Bendrijos teisės aktais.“ (Neoficialus vertimas)

1 — Originalo kalba: italų.

2 — OL L 95, p. 29.

3 — OL L 347, 1993, p. 2.

4. 68 straipsnis nurodo, kad:

banko priimtų aktų nuostatos naujosioms valstybėms narėms yra privalomos ir tose valstybėse taikomos tose Sutartyse ir šiame Akte nustatytais sąlygomis.“

„Įstatymų suderinimas apima šias sritis: <...> vartotojų apsaugą <...>“ (Neoficialus vertimas)

7. Dėl jau priimtų direktyvų 53 straipsnis konkrečiai numato, kad:

5. Vėliau 2003 m. balandžio 16 d. Atėnuose buvo pasirašyta Vengrijos stojimo į Europos Sąjungą sutartis⁴ ir Aktas dėl stojimo sąlygų (toliau – Stojimo aktas)⁵, abu dokumentai įsigaliojo 2004 m. gegužės 1 dieną.

„Įstojus naujosioms valstybėms narėms laikoma, kad joms yra skirtos direktyvos ir sprendimai, kaip apibrėžta EB sutarties 249 straipsnyje <...>, jei tos direktyvos ir sprendimai buvo skirti visoms esamoms valstybėms narėms. Išskyrus direktyvas ir sprendimus, kurie įsigalioja pagal EB sutarties 254 straipsnio 1 dalį ir 254 straipsnio 2 dalį, laikoma, kad įstojus naujosioms valstybėms narėms apie tokias direktyvas ir sprendimus joms buvo pra-nešta.“

6. Stojimo akto 2 straipsnis nustato:

„Nuo įstojimo dienos pirminių Sutarčių ir prieš įstojimą institucijų ir Europos centrinio

8. 54 straipsnis nustato, kad:

4 — Belgijos Karalystės, Danijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Graikijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Airijos, Italijos Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Nyderlandų Karalystės, Austrijos Respublikos, Portugalijos Respublikos, Suomijos Respublikos, Švedijos Karalystės, Jungtinės Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalystės (Europos Sąjungos valstybių narių) ir Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Slovakijos Respublikos sutartis dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo į Europos Sąjungą (OL L 236, p. 17).

5 — Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir Sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, p. 33).

„Naujosios valstybės narės taiko priemones, būtinas, kad nuo įstojimo dienos jos pradėtų laikytis direktyvų ir sprendimų, kaip apibrėžta EB sutarties 249 straipsnyje <...>, jei

24 straipsnyje nurodytuose prieduose arba kuriose nors kitose šio Akto nuostatose nenustatytas kitoks terminas.“

dėl jos atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai.“

Direktyva 93/13/EEB

9. Direktyva 93/13 „siekiama suderinti valstybių narių įstatymus ir kitus teisės aktus, susijusius su nesąžiningomis sąlygomis pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromose sutartyse“ (1 straipsnis).

10. Pagal 2 straipsnio b punktą „vartotojas“ yra:

„bet kuris fizinis asmuo, kuris sutartyse, kurioms taikoma ši direktyva, veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba ar profesija.“

11. Pagal 3 straipsnio 1 dalį:

„Ta sutarties sąlyga, dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi, yra laikoma nesąžininga, jeigu pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą

12. 4 straipsnio 1 dalis nurodo:

„Nepažeidžiant 7 straipsnio, sutarties sąlygos nesąžiningumas vertinamas, atsižvelgiant į prekių ar paslaugų, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, pobūdį, ir sutarties sudarymo metu nurodant visas sutarties sudarymo aplinkybes ir visas kitas tos sutarties arba kitos sutarties, nuo kurios ji priklauso, sąlygas.“

13. Be to, 6 straipsnio 1 dalis nustato:

„Valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos, naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų.“

14. Galiausiai pagal 7 straipsnio 1 dalį:

„Valstybės narės užtikrina, kad vartotojų ir konkurentų naudai egzistuočių pakankamos ir veiksmingos priemonės, užkertančios kelią nuolatiniam nesąžiningų sąlygų naudojimui sutartyse, pardavėjų ar tiekėjų sudaromose su vartotojais.“

15. Kadangi nei Stojimo aktas, nei jo priedai nenumatė kito termino, Direktyva 93/13 buvo skirta Vengrijai, ir ji privalėjo taikyti priemonės, būtinas įgyvendinti šią direktyvą nuo įstojimo į Sąjungą dienos, t. y. 2004 m. gegužės 1 dienos.

B — *Nacionalinė teisė*

16. Vengrija ratifikavo Asociacijos susitarimą Įstatymu Nr. 1/1994.

17. Pagal šio įstatymo 3 straipsnio 1 dalį Vengrijos teisinė sistema turėjo užtikrinti, kad tarptautinių sutarčių rengimas ir sudarymas, taip pat vidaus teisės normų rengimas

ir priėmimas atitiks minėtą susitarimą. Be to, pagal minėto straipsnio 2 dalį rengiant ir priimanant teisės normas būtina laikytis minėto Asociacijos susitarimo 67 straipsnio reikalavimų.

18. Remiantis šia nuostata buvo priimtas įstatymas CXLIX/97, kuriuo buvo padaryta daug pakeitimų Vengrijos civiliniame kodekse (toliau – Civilinis kodeksas), vidaus teisinėje sistemoje įtvirtinant tvarką dėl nesąžiningų sąlygų, įtrauktų į sutartis su vartotojais, suderinamą su Direktyvoje 93/13 numatyta tvarka. Iš bylos medžiagos matyti, kad po įstojimo ši tvarka daugiau nebuvo pakeista.

19. Pagal Civilinio kodekso 209/B straipsnį:

„1. Bendra sąlyga arba tarp vartotojo ir ūkio subjekto sudarytos sutarties sąlyga yra nesąžininga, kai, pažeidžiant sąžiningumo reikalavimus, ji vienašališkai ir nepagrįstai vienos šalies nenaudai nustato iš sutarties išplaukiančias šalių teises ir pareigas.

2. Teisės ir pareigos yra vienašališkai ir nepagrįstai nustatytos, darant žalą vienai šaliai, kai:

a) labai nukrypsta nuo esminių, sutarčiai taikomų taisyklių; arba

b) yra nesuderinamos su sutarties dalyku ar tikslu.

3. Siekiant nustatyti, ar sąlyga yra nesąžininga, turi būti išnagrinėtos visos sutarties sudarymo momentu egzistavusios aplinkybės, dėl kurių buvo sudaryta sutartis, taip pat teikiamų paslaugų pobūdis bei ryšys tarp atitinkamos sąlygos ir kitų sutarties sąlygų ar kitų sutarčių⁶.

20. Šiai bylai išspręsti būtina priminti Civilinio kodekso nuostatas dėl nesąžiningų sąlygų apskundimo, taip pat tas, kurios reglamentuoja tokių sąlygų įtraukimo į sutartis pasekmes.

21. Dėl apskundimo Civilinis kodeksas numato, kad jei bendra sutarties sąlyga yra nesąžininga, šalis, kuri dėl jos patiria žalą, gali ją apskusti (209 straipsnio 1 dalis). Apie tokį apskundimą kitai šaliai turi būti pranešta raštu per vienerius metus. Pasibaigus šiam terminui dar gali būti pasinaudota teise apskusti pateikiant prieštaravimą dėl iš sutarties išplaukiančių pareigų vykdymo (236 straipsnio 1 dalis ir 2 dalies c punktas bei 3 dalis).

22. Dėl tokių sąlygų buvimo sutartyje pasekmių Civiliniame kodekse remiamasi principu, kad visa sutartis yra negaliojanti, jei šalys, nesant tokių netesėtų sąlygų, jos nebūtų sudariusios (239 straipsnis).

II — Faktinės aplinkybės ir procedūra

23. Pagrindinėje byloje ginčas kilo tarp nekilnojamojo turto agentūros *Ynos Kft* (toliau – *Ynos*) ir statybininko János Varga.

24. Ketindamas parduoti sūnui priklausanti pastatą⁷, kuris neseniai buvo pertvarkytas

7 — Iš nutarties dėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą išplaukia, kad 232/1038 nagrinėjamo pastato dalies nuosavybės teise priklauso J. Varga sūnui. Tačiau iš jos neaišku, kas yra likusios pastato dalies savininkas.

6 — Neoficialus vertimas.

siekiant iš jo padaryti komercinių įstaigų centrą, 2002 m. sausio 10 d. J. Varga su *Ynos* pasirašė tarpininkavimo sutartį dėl nekilnojamo turto pardavimo, paremtą tipine sutartimi, kurioje nustatytos įvairios bendrosios sąlygos.

25. Pagal šią sutartį už sėkmingą tarpininkavimą *Ynos* įgis teisę į 2% suderėtos pardavimo kainos komisinius. Sutarties 5 punkte nurodyta, kad tarpininkavimas laikomas sėkmingu, kai sudaroma sutartis tarp dviejų šalių, suvestų per tarpininką, be to, antrame šio punkte sakinyje buvo pridurta, kad tarpininkas turėjo teisę gauti komisinius net ir tuo atveju, jei savininkas atsisakytų raštiško pastato pirkimo ar nuomos pasiūlymo už tokią pačią ar didesnę nei nurodyta tarpininkavimo sutartyje kainą.

26. 2002 m. kovo 11 d. *Ynos* valdytojai, J. Varga ir jo sūnus (pardavėjas) bei K. Ragasits ir E. Kovács (pirkėjai) pasirašė „principinį susitarimą dėl sutarties sudarymo“, kuriuo nustatė pastato pardavimo kainą ir sutarė iki 2002 m. kovo 15 d. sudaryti pardavimo sutartį arba preliminarią sutartį.

27. Tačiau iki tos dienos nebuvo sudaryta nei galutinė pardavimo sutartis, nei preliminariji sutartis. Nepaisant to, bendrovė *Ynos* manė, kad jos tarpininkavimas buvo sėkmingas ir dėl to pareikalavo suderėtų komisinių.

28. Negavusi apmokėjimo, *Ynos* kreipėsi į Sombathėjaus teismą. Šiame teisme J. Varga, be kita ko, tvirtino, kad tarpininkavimo sutarties 5 punkto antras sakinytis, kuriuo buvo paremtas *Ynos* reikalavimas, buvo nesąžininga sąlyga ir dėl to nereikia mokėti prašomų komisinių. *Ynos* nuomone, toks tvirtinimas nepagrįstas, nes šioje byloje nebuvo Civilinio kodekso 209/B straipsnyje nustatytų sąlygos pripažinimo nesąžiningos kriterijų.

29. Manydamas, „kad tuo atveju, jei būtų galima pripažinti, jog sutarties sąlyga yra nesąžininga, kaip tai tvirtina atsakovas, ginčas turi būti išspręstas pagal direktyvą“, Sombathėjaus teismas pagal EB 234 straipsnį Teisingumo Teismui pateikė šiuos klausimus:

„1. Ar <...> (Direktyvos 93/13/EEB) <...> 6 straipsnio 1 dalis, pagal kurią valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos, naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui, turi būti aiškinama taip, kad šia nuostata gali būti paremta nacionalinės teisės nuostata, kaip antai (Civilinio kodekso) 209 straipsnio 1 dalis, kuri taikoma nustačius nesąžiningą bendros sutarties

sąlygos pobūdį ir pagal kurią nesąžiningos sąlygos yra neprivalomos vartotojui ne *ipso iure*, o tik tuomet, kai vartotojas pateikia aiškų pareiškimą, t. y. sėkmingo apskundimo teisme atveju?

31. 2005 m. birželio 21 d. posėdyje Teisingumo Teisme nuomonę pareiškė Vengrijos ir Ispanijos vyriausybės bei Komisija.

III — Teisinė analizė

2. Ar iš minėtos direktyvos nuostatos, pagal kurią sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų, matyti, kad visa sutartis nėra visiškai negaliojanti, jei ji gali egzistuoti be nesąžiningų sąlygų, kai pardavėjo ar tiekėjo nustatytos nesąžiningos sąlygos pagal nacionalinėje teisėje numatytas sąlygas neprivalomos vartotojui, tačiau be šių nuostatų, kurios yra sudėtinė sutarties dalis, pardavėjas ar tiekėjas nebūtų sudaręs sutarties su vartotoju?

32. Kaip jau buvo nurodyta, Sombathéjaus teismas pateikia tris klausimus, iš kurių du yra susiję su pagrindine byla ir Direktyvos 93/13 išaiškinimu, o trečias klausimas kelia preliminarį, bendresnio pobūdžio problemą, kuri yra susijusi su Teisingumo Teismo jurisdikcija priimti sprendimą šioje byloje.

3. Ar Bendrijos teisės taikymo požiūriu svarbu, kad procesas pagrindinėje byloje buvo pradėtas iki Vengrijos Respublikos įstojimo į Europos Sąjungą, tačiau po nacionalinės teisės suderinimo su direktyva?“

33. Kadangi dėl atsakymo į paskutinį klausimą atsakymas į pirmuosius du klausimus gali būti nenaudingas, manau, kad reikia pakeisti Teisingumo Teismui pateiktų klausimų tvarką ir visų pirma atsakyti, ar Teisingumo Teismui ši byla pateikta pagal EB 234 straipsnio reikalavimus.

Dėl Teisingumo Teismo jurisdikcijos

30. Nagrinėjant šią bylą savo rašytines pastabas pateikė Vengrijos, Austrijos, Latvijos, Lenkijos, Ispanijos, Čekijos Respublikos vyriausybės ir Komisija.

34. Iš tikrųjų tiek įstojusios į bylą vyriausybės, tiek Komisija išsamiai aptarė klausimą,

ar Direktyva 93/13 taikoma aplinkybėms, atsiradusioms prieš Vengrijai įstojant į Bendriją (2004 m. gegužės 1 d.), kai kurios ginčydamos, kai kurios gindamos, atsižvelgiant į pateiktus atsakymus, Teisingumo Teismui pateiktų klausimų priimtinumą.

35. Konkrečiai kalbant, Austrijos ir Ispanijos vyriausybės nuomone, Direktyva 93/13 turėtų būti taikoma šioje byloje. Iš tikrųjų, jų nuomone, pagal Asociacijos susitarimo 67 ir 68 straipsnius bei Įstatymo Nr. 1/1994, kuriuo buvo ratifikuotas šis susitarimas, 3 straipsnį dar prieš įstojimą Vengrija privalėjo suderinti nacionalinę teisę su direktyvos nuostatomis. Vykdydama būtent šią pareigą Vengrija priėmė vidaus teisės aktą dėl nesąžiningų sutarčių sąlygų, dėl kurio atitikties Bendrijos teisei nacionaliniam teismui kyla klausimų.

36. Prie tokios pačios išvados, nors ir remdamasi kitais argumentais, priėjo Latvijos vyriausybė. Jeigu teisingai supratau, ši vyriausybė pripažįsta, kad prieš įstojimą Direktyva 93/13 Vengrijai nebuvo taikoma, ir dėl to ši byla turėtų būti išnagrinėta pagal bylos faktinių aplinkybių metų galiojusį Vengrijos teisės aktą dėl nesąžiningų sutarčių sąlygų. Tačiau ši vyriausybė pabrėžia, kad šiuo teisės aktu, nors ir priimtu prieš stojimą, vis dėlto siekiama užtikrinti, kad nacionalinė

teisė atitiktų minėtą direktyvą, kurios nuostatas ji tiksliai perkelia. Taigi Teisingumo Teismo atsakymas į pateiktus pagrindinius klausimus yra būtinas norint užtikrinti, kad Bendrijos normos ir identiškos nacionalinės normos būtų vienodai aiškinamos. Antra, kaip tęsia Latvijos vyriausybė, teismo praktika jau pripažino Teisingumo Teismo jurisdikciją aiškinti Bendrijos normas, nors faktinės aplinkybės reglamentuoja ne Bendrijos teisė, o vidaus normos, kurios paremtos Bendrijos teise arba ją įgyvendina perimdamos turinį⁸.

37. Tačiau Komisija ir Vengrijos bei Čekijos vyriausybės mano kitaip dėl priežasčių, kurias konkrečiau matysime vėliau (žr. toliau esančius 41–43 punktus); jos teigia, jog kadangi šios bylos aplinkybės atsirado 2002 m., kai Vengrija dar nebuvo įstojusi į Sąjungą, Direktyva 93/13 negali būti taikoma pagrindinėje byloje, todėl nereikia Teisingumo Teismo išaiškinimo dėl šios direktyvos.

38. Savo ruožtu pirmiausia priminsiu, kad pagal EB 234 straipsnį nacionalinis teismas Teisingumo Teismo gali prašyti priimti

⁸ — Šiuo klausimu Latvijos vyriausybė labiausiai remiasi 1990 m. spalio 18 d. Sprendimu *Dzodzi* (sujungtos bylos C-297/88 ir C-197/89, Rink. p. I-3763).

prejudicinį sprendimą dėl klausimo, kai mano, kad toks klausimas yra „būtinasis“ priimti savo sprendimą.

39. Vis dėlto, kaip yra žinoma, Teisingumo Teismui suteikta diskrecija vertinti nacionalinio teismo vertinimus, todėl, esant reikalui, prašymas priimti prejudicinį sprendimą gali būti atmestas kaip nepriimtinas. Konkrečiai kalbant, Teisingumo Teismas kelis kartus nusprendė, kad „jis negali priimti prejudicinio sprendimo nacionalinio teismo pateiktu klausimu, kai yra visiškai aišku, kad sprendimas, kurio prašo tas teismas dėl Bendrijos teisės aiškinimo ar galiojimo, neturi jokio ryšio su pagrindinės bylos realiomis aplinkybėmis ar jo tikslu, (ar) kai problema yra hipotetinė“⁹.

40. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas atmetė savo jurisdikciją tuo atveju, kai „akivaizdu, kad Bendrijos teisės nuostata, kuri pateikta išaiškinti Teisingumo Teismui, negali būti taikoma“¹⁰.

9 — 2000 m. liepos 13 d. Sprendimas *Idéal tourisme* (C-36/99, Rink. p. I-6049, 20 punktas). Žr. taip pat 1992 m. liepos 16 d. Sprendimą *Lowenço Dias* (C-343/90, Rink. p. I-4673, 17 ir 18 punktai); 1992 m. liepos 16 d. Sprendimą *Meilicke* (C-83/91, Rink. p. I-4871, 25 punktas); 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Bosman* (C-415/93, Rink. p. I-4921, 61 punktas); 2000 m. kovo 9 d. Sprendimą *EKW ir Wein & Co.* (C-437/97, Rink. p. I-1157, 52 punktas) ir 2003 m. sausio 21 d. Sprendimą *Bacardi-Martini ir Cellier des Dauphins* (C-318/00, Rink. p. I-905).

10 — 1996 m. gruodžio 5 d. Sprendimas *Reisdorf* (C-85/95, Rink. p. I-6257, 16 punktas).

41. Taigi, mano nuomone, būtent taip yra šioje byloje. Iš tikrųjų pritariu Vengrijos ir Čekijos vyriausybėms bei Komisijai, kurios teigia, kad pagrindinėje byloje Direktyva 93/13 negali būti taikoma ir ja negali remtis atitinkami asmenys, nes faktinės bylos aplinkybės atsirado 2002 m., kai Vengrija dar nebuvo įstojusi į Sąjungą, taigi ši direktyva dar nebuvo jai privaloma¹¹.

42. Iš tikrųjų klausimas dėl Stojimo akto yra pakankamai aiškus. Jo 2 straipsnis numato, kad tik „nuo įstojimo dienos“ pirminių sutarčių ir institucijų jau priimtų aktų nuostatos „naujosioms valstybėms narėms yra privalomos ir <...> taikomos“ jose. Be to, pagal 53 ir 54 straipsnius tik nuo to momento šioms valstybėms yra skirtos egzistuojančios direktyvos ir šios valstybės turi taikyti priemones, būtinas jų laikytis, jeigu nenurodyta kitaip, o tai nagrinėjamos direktyvos atveju nėra numatyta.

43. Atsižvelgiant į šias aiškias nuostatas reikia taip pat aiškinti ankstesnės Asociacijos susitarimo, įsigaliojusio 1994 m. vasario 1 d., 67 ir 68 straipsnius, kurie, kaip teisingai pastebėjo Vengrijos vyriausybė ir Komisija, tik nustato, kad „svarbi Vengrijos ekonomi-

11 — Žr. šiuo klausimu Teisingumo Teismo pareiktą poziciją analogiškoje byloje, kurioje buvo priimtas 1999 m. birželio 15 d. Sprendimas *Andersson ir Wåkerås-Andersson* (C-321/97, Rink. p. I-3551, 3 punktas).

nio integravimosi į Bendriją sąlyga yra dabartinių ir būsimų šios šalies įstatymų suderinimas su Bendrijos teisės aktais“ ir kad dėl to Vengrija turi siekti, „kad būsimi teisės aktai“, būtent tie, kurie yra susiję su „vartotojų apsauga“, būtų „kuo labiau suderinti su Bendrijos teisės aktais“.

išaiškinti, o nacionalinės teisės normos, kurios tik paremtos Bendrijos normomis arba jas įgyvendina¹².

44. Priešingai nei tvirtina Austrijos ir Ispanijos vyriausybės, minėti straipsniai Vengrijos neįpareigojo įgyvendinti Direktyvos 93/13 pirmiau, nei aiškiai nustato Stojimo aktas, bet, kaip pastebėjo Komisija, nustatytas įpareigojimas tik „siekti“ „suderinti“ „kuo labiau“ vidaus teisę su Bendrijos teisine sistema, kad būtų pasiektas „ekonominis Vengrijos integravimasis į Bendriją“ ir jos būsimas stojimas į Bendriją.

46. Kitaip tariant, aišku, šiek tiek labiau sureikšminant, galima būtų išplėsti pirmiau nurodytos teismo praktikos logiką iki nagrinėjamos bylos logikos, net jei čia ginčijamas Bendrijos teisės taikymas *ratione temporis*.

47. Taigi, remiantis nagrinėjama byla, galima pasakyti, kad „kai nacionalinės teisės aktas“, kaip antai Vengrijos teisės aktas dėl nesąžiningų sąlygų, „dėl išeičių, kurias ji suranda vidinei situacijai, atitinka išėitis, priimtas Bendrijos teisėje, <...> siekiant išvengti būsimų aiškinimo skirtumų Bendrijos teisei sistemai būdingas aiškus interesas iš Bendrijos teisės perimtas nuostatas ar sąvokas aiškinti vienodai, neatsižvelgiant į sąlygas, kuriomis jos yra taikomos“¹³.

45. Tačiau, priešingą argumentą galima grįsti, kaip tai daro Latvijos vyriausybė, žinoma Teisingumo Teismo praktika, kuri pripažįsta prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą net ir tada, kai pagrindinei bylai *ratione personae* ar *ratione materiae* taikomos ne Bendrijos normos, kurias prašoma

12 — Žr. minėtą sprendimą *Dzodzi*, 1990 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Gmurzynska-Bscher* (C-231/89, Rink. p. I-4003); 1992 m. birželio 25 d. Sprendimą *Federconsorzi* (C-88/91, Rink. p. I-4035); 1992 m. lapkričio 12 d. Sprendimą *Fourmier* (C-73/89, Rink. p. I-5621); 1997 m. liepos 17 d. Sprendimą *Giloy* (130/95, Rink. p. I-4291); 1997 m. liepos 17 d. Sprendimą *Leur-Bloem* (C-28/95, Rink. p. I-4161); 1998 m. lapkričio 26 d. Sprendimą *Bronner* (C-7/97, Rink. p. I-7791); 2001 m. sausio 11 d. Sprendimą *Kofisa Italia* (1/99, Rink. p. I-207); 2001 m. spalio 11 d. Sprendimą *Adam* (C-267/99, Rink. p. I-7467) ir 2002 m. sausio 15 d. Sprendimą *Andersen og Jensen* (C-43/00, Rink. p. I-379). Priešinga prasme žr. 1995 m. kovo 28 d. Sprendimą *Kleinwort Benson* (C-346/93, Rink. p. I-615).

13 — Minėtų sprendimų *Dzodzi* 37 punktas ir *Giloy* 28 punktas. Pažymėta mano.

48. Remiantis tokia logika šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą būtų galima pripažinti priimtina.

49. Tačiau turiu pasakyti, kad dėl tokios išvados aš abejočiau.

50. Iš tikrųjų, jeigu būtų remiamasi tokia logika, ji vėliau galėtų išplėsti teismo praktika, kuri, mano nuomone, gali būti taikoma tik išimtiniais atvejais, nes, kaip pabrėžė doktrinos atstovai ir kai kurie generaliniai advokatai, ji iki kraštutinumo išplečia Teisingumo Teismo jurisdikcijos priimti prejdicinius sprendimus (jei apskritai jos neperžengia) taikymo sritį, jam leisdamą priimti sprendimą tais atvejais, kai Bendrijos teisė pagrindinėje byloje akivaizdžiai nėra taikoma ir egzistuoja tik *būsimas*, taigi visiškai hipotetinis interesas ją taikyti vienodai^{14 15}.

51. Tačiau nėra reikalo gaišti laiko dėl šio klausimo ir dėl diskusijos, kurią jis sukėlė; mano nuomone, šioje byloje yra kitų, dar akivaizdesnių priežasčių, dėl kurių šis prašy-

mas priimti prejdicinį sprendimą turi būti pripažintas nepriimtinas.

52. Visų pirma, mano nuomone, Vengrijos teismo nutartyje nėra esminių duomenų, kad Teisingumo Teismas galėtų priimti sprendimą.

53. Šuo požiūriu galėčiau, pavyzdžiui, pažymėti, kad iš nutarties net aiškiai nematyti, ar J. Varga gali būti laikomas „vartotoju“, nors tai yra Direktyvos 93/13 taikymo ir galiojimo šioje byloje sąlyga¹⁶.

54. Nepaisant to, pastebiu, kad visas pateiktas klausimas, pradėdamas jo svarbą šiai bylai, iš esmės parentas vienos iš bylos šalių pateiktais argumentais, nors dėl šių argumentų pagrįstumo nacionalinis teismas dar nepriėmė sprendimo.

14 — Žr. generalinio advokato G. Tesaura išvadą byloje *Kleinwort Benson* ir generalinio advokato D. Ruiz-Jarabo Colomer išvadą byloje *Kofisa Italia*, kurios abi paminėtos 12 išnašoje.

15 — Tokias mano abejones, atrodė, patvirtina 2002 m. balandžio 26 d. Nutartis *VIS Farmaceutici Istituto scientifico delle Venezie* (C-454/00, nepaskelbta Rinkinyje, 21 punktą).

16 — Iš tikrųjų yra žinoma, kad ši direktyva taikoma tik „pardavėjo ar tiekėjo su vartotoju sudaromoms sutartims“ (1 straipsnis) ir kad „vartotoju“ yra laikomas „bet kuris fizinis asmuo, kuris sutartyse <...> veikia siekdamas tikslų, nesusijusių su jo verslu, prekyba ar profesija“ (2 straipsnio b punktas). Taigi labai abejoju, kad „vartotoju“ nurodyta prasme gali būti laikomas statybininkas, kaip antai J. Varga, kuris, pertvarkęs pastatą, kad galėtų iš jo padaryti komercinių įstaigų centrą, ketindamas jį parduoti su bendrove sudaro tarpininkavimo sutartį dėl nekilnojamo turto pardavimo (žr. pirmiau esančius 23 ir 24 punktus).

55. Iš tikrųjų nutartyje yra nurodyta, pirma, kad, atsakovo (J. Varga) nuomone, tarpininkavimo sutarties 5 punkto antras sakinytis, kuris pripažįsta tarpininkui teisę į komisinius net ir tuo atveju, jei savininkas atsisakė raštiško pastato pardavimo ar nuomos pasiūlymo už tokią pačią ar didesnę kainą nei yra nurodyta tarpininkavimo sutartyje, „yra nesąžininga sąlyga“, antra, kad ieškovės bendrovės (*Ynos*) nuomone, „nėra nesąžiningos sąlygos, nes Civilinio kodekso 209/ B straipsnis (taikoma nacionalinė teisė) aiškiai apibrėžia kriterijus nesąžiningos sąlygos buvimui nustatyti“.

56. Sombathėjaus teismas, pateikdamas priežastis, paskatinusias jį pateikti klausimą, tik tvirtina, jog „kadangi yra imanoma pripažinti, kad, atsakovo nuomone, egzistuoja nesąžininga sutarties sąlyga, byla turi būti išnagrinėta remiantis direktyva“.

57. Taip šis teismas parodo, kad poreikį išaiškinti Direktyvą 93/13, taigi ir pateiktų klausimų svarbą jis grindžia vien tik atsakovo, tvirtinančio, jog šiuo atveju egzistuoja nesąžininga sąlyga, argumentais. Tačiau teismas niekaip neparodo, kad, jo nuomone, tokio pobūdžio nesąžininga sąlyga egzistuoja,

nes jis tik teigia, kad jeigu taip būtų, būtų būtinas Direktyvos 93/13, kuri reglamentuoja sutartyse su vartotojais nustatytas tokio pobūdžio sąlygas, aiškinimas.

58. Nesant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pozicijos šiuo klausimu, pateikto klausimo svarba pagrindinei bylai yra susijusi tik su klausimu, ar nacionalinis teismas pritars J. Varga argumentui, dėl kurio jis dar nepriėmė sprendimo.

59. Tačiau turiu priminti, jog pagal žinomą ir nusistovėjusią teismo praktiką „tam, kad Teisingumo Teismas galėtų įvykdyti savo funkcijas (buvęs EB 234 straipsnis) pagal Sutartį, būtina, kad nacionaliniai teismai paaikškintų priežastis, kai jos aiškiai neišplaukia iš bylos medžiagos, dėl kurių jie mano, kad atsakymas į jų klausimus yra būtinas bylai išnagrinėti“¹⁷.

60. Tačiau taip nėra šiuo atveju. Iš tikrųjų, kadangi teismas nepriėmė pozicijos dėl šio preliminaraus klausimo (t. y., ar šiuo atveju egzistuoja nesąžininga sąlyga), Sombathėjaus

17 — 1981 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Foglia prieš Novello* (244/80, Rink. p. 3045, 17 punktas).

teismas nepaaiškino, dėl kokių priežasčių, jo nuomone, pagrindinei bylai išspręsti yra būtina, kad Teisingumo Teismas išaiškintų Direktyvą 93/13 dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais.

nių pareigų neatitikimas), tikrai nėra Teisingumo Teismo užduotis. Iš tikrųjų tokiu atveju Teisingumo Teismas taikytų Bendrijos teisės normas, kurias jo prašoma išaiškinti, ir taip atliktų ne savo, o pagrindinę bylą nagrinėjančio teismo vaidmenį¹⁹.

61. Antra, nemanau, kad atlikti nacionalinio teismo funkciją pačiam nusprendžiant, ar tarpininkavimo sutarties, sudarytos tarp *Ynos* ir J. Varga, 5 punktą yra nesąžininga sąlyga, yra Teisingumo Teismo užduotis. Primenu, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką „Teisingumo Teismo vaidmuo yra tik pateikti nacionaliniam teismui išaiškinimo elementus, būtinus jam pateiktai bylai išspręsti, o pastarasis teismas turi taikyti konkrečiu atveju Teisingumo Teismo išaiškintas taisykles“¹⁸.

63. Atsižvelgiant į tai, reikia manyti, kad bylą nagrinėjantis teismas Teisingumo Teismo iš tikrųjų prašo patariamąsios nuomonės. Bet tai dar ne viskas, nes jis taip pat klausia nuomonės visiškai hipotetiniais klausimais, nes yra daugiau nei abejotina, jog Teisingumo Teismo sprendimas būtų naudingas pagrindinei bylai išspręsti.

62. Vadinas, Teisingumo Teismas galėtų, kaip, atrodo, siūlo Komisija, išaiškinti direktyvos 3 straipsnį, kuris kaip nesąžiningą apibrėžia „(tą sutarties sąlygą), dėl kurios nebuvo atskirai derėtasi“ ir dėl kurios „pažeidžiant sąžiningumo reikalavimą <...> atsiranda ryškus neatitikimas tarp iš sutarties kylančių šalių teisių ir pareigų vartotojo nenaudai“. Tačiau atlikti Sombathéjaus teismo funkciją nustatant, ar jo nagrinėjamoje byloje ginčijama sąlyga atitinka minėtoje direktyvos nuostatoje keliamus reikalavimus (atskirų derybų nebuvimas ir ryškus sutarti-

64. Iš tikrųjų dėl ką tik išvardytų priežasčių prašyme priimti prejudicinį sprendimą nėra reikalingų duomenų, kita vertus, jame pateikti duomenys, kurie verčia labai abejoti, ar Teisingumo Teismo sprendimo reikia, kad būtų atsakyta į du pirmiau pateiktus klausimus.

18 — 1999 m. birželio 22 d. Sprendimas *Lloyd Schuhfabrik Meyer* (C-342/97, Rink. p. I-3819, 11 punktą) ir 2001 m. rugsėjo 27 d. Sprendimas *Bacardi* (C-253/99, Rink. p. I-6493, 58 punktą).

19 — Ir juo labiau todėl, kad šiuo atveju atrodo, jog dėl nagrinėjamos sąlygos įvertinimo reikia atlikti, kaip to reikalauja direktyvos 4 straipsnis (žr. pirmiau esantį 12 punktą), „visų“ faktinių tarpininkavimo sutarties sudarymo „aplinkybių“ analizę, taip pat nuodugnų akivaizdžiai nevienodos ir prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nutartyje tik paminėtos nacionalinės teismų praktikos tendencijų tokių sutarčių tipo dalyko apibrėžimo srityje išnagrinėjimą.

65. Remiantis tuo, ką nurodė nacionalinis teismas, matyti, kad:

i) bendrovė *Ynos* prašo sumokėti komisinius už atliktą tarpininkavimą ir savo reikalavimą grindžia sutarties 5 punktu;

ii) J. Varga ginčija tokį reikalavimą, pasinaudodamas savo teise, pateikiant prieštaravimą, nurodyti nagrinėjamos sąlygos nesąžiningą pobūdį;

iii) savo ruožtu bendrovė *Ynos* atsako, kad tokia sąlyga nėra nesąžininga ir dėl to visiškai galiojanti.

66. Atsižvelgdamas į tai, manau galintis pripažinti, kad atsakymas į pirmąjį klausimą, kuriuo nacionalinis teismas klausia, ar Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 daliai prieštarauja nacionalinės teisės aktas, pagal kurį nesąžininga sąlyga gali būti pripažinta neprivaloma vartotojui tik tuomet, jei pastarasis ją aiškiai apskundė, yra visiškai nesvarbus.

67. Iš tikrųjų, kaip teisingai pastebėjo Vengrijos vyriausybė, net jei tarpininkavimo

sutarties 5 punktas yra nesąžininga sąlyga ir dėl to nėra privaloma J. Varga, pirmasis klausimas vis tiek lieka nesvarbus. Nuo to momento, kai sąlygos negaliojimas buvo nurodytas pateikiant prieštaravimą, kaip tai leidžia nacionalinė teisė (žr. pirmiau esantį 21 punktą), nagrinėjant pagrindinę bylą nėra būtina žinoti, ar pačios nesąžiningos sąlygos pripažinimas negaliojančios yra tokio ginčijamo rezultatas, ar tokia sąlyga bet kuriuo atveju galėjo būti pripažinta negaliojanti teismo iniciatyva.

68. Atsižvelgdamas į tuos pačius argumentus, manau, kad atsakymo į antrąjį klausimą, kuriuo nacionalinis teismas klausia, ar direktyvos 6 straipsnio 1 daliai prieštarauja nuostata, kaip antai Vengrijos nacionalinės teisės aktas, kuri numato, kad esant nesąžiningai sąlygai likusi sutarties dalis yra privaloma tik tuo atveju, jei šalis būtų sudariusios sutartį ir be šios sąlygos, reikšmė taip pat yra labai abejotina.

69. Iš tikrųjų, kaip jau minėjau, bendrovė *Ynos* prašo sumokėti komisinius, grįsdama savo reikalavimą tarpininkavimo sutarties 5 punktu. Šioje byloje svarbu žinoti, ar tokia sąlyga yra sąžininga, taigi privaloma vartotojui. Tačiau visiškai nėra svarbu žinoti, ar ir kokiomis sąlygomis tariamai nesąžiningos sąlygos neteisėtumas išsiplečia iki kitų sutarties sąlygų. Iš tikrųjų, jei sutarties 5 punktas yra negaliojantis, neatsižvelgiant į tai, ar šis negaliojimas yra susijęs tik su šiuo punktu, ar

ir su kitomis sutarties sąlygomis, *Ynos* neturės teisės į suderėtus komisinius, kurių mokėjimas buvo pagrįstas būtent šiuo sutarties punktu.

Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 daliai prieštarauja nacionalinės teisės aktas, pagal kurį nesąžininga sąlyga gali būti pripažinta neprivaloma vartotojui tik tuomet, jei pastarasis ją aiškiai apskundė.

70. Atsižvelgdamas į pirmiau pateiktus samprotavimus, manau, kad Sombathéjaus teismo pateikti klausimai, pirma, yra visiškai hipotetinio pobūdžio, antra, nėra svarbūs priimant sprendimą pagrindinėje byloje. Dėl to Teisingumo Teismui siūlau nuspręsti, kad jo jurisdikcijai nepriklauso į juos atsakyti.

73. Šiuo klausimu pritariu Ispanijos vyriausybei ir Komisijai, kurios mano, kad atsakymas į šį klausimą aiškiai matyti iš Teisingumo Teismo praktikos.

71. Darydamas prielaidą, kad vis dėlto Teisingumo Teismas nenorės vadovautis tokiu pasiūlymu, taip pat siekdamas šios analizės išbaigtumo, manau, kad reikia išnagrinėti du pateiktus klausimus dėl Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

Dėl esmės

Dėl pirmojo klausimo

72. Kaip jau buvo matyti, pirmuoju klausimu nacionalinis teismas iš esmės klausia, ar

74. Iš tikrųjų Teisingumo Teismas jau du kartus patvirtino, jog „apsauga, kurią direktyva užtikrina vartotojams, reikalauja, kad nacionalinis teismas <...> savo iniciatyva galėtų įvertinti sutarties sąlygos neteisėtumą“. Iš tikrųjų „galimybė teismui savo iniciatyva įvertinti sutarties sąlygos neteisėtumą yra tinkamas būdas pasiekti direktyvos 6 straipsnio tikslą, t. y. kad individualiam vartotojui nebūtų privaloma nesąžininga sąlyga, bei prisidėti siekiant 7 straipsnio tikslo, nes toks įvertinimas gali turėti atgrasantį poveikį, dėl kurio būtų nustojama naudoti nesąžiningas sąlygas sutartyse tarp vartotojų ir pardavėjų ar tiekėjų“²⁰.

20 — Žr. 2000 m. birželio 27 d. Sprendimą *Océano Grupo Editorial ir Salvat Editores* (sujungtos bylos C-240/98–C-244/98, Rink. p. I-4941, 28 ir 29 punktai) ir 2002 m. lapkričio 21 d. Sprendimą *Cofidis* (C-473/00, Rink. p. I-10875, 32 punktas).

75. Atsižvelgiant į šią teismo praktiką, mano nuomone, aišku, kad Direktyvos 93/13 6 straipsnio 1 daliai prieštarauja nacionalinės teisės aktas, pagal kurį nesąžininga sąlyga gali būti pripažinta neprivaloma vartotojui tik tuomet, jei pastarasis ją aiškiai apskundė.

taip, kaip numatyta jų nacionalinės teisės aktuose, nebūtų privalomos vartotojui ir kad sutartis ir toliau būtų šalims privaloma tomis sąlygomis, *jei ji gali išlikti be nesąžiningų nuostatų*²¹.

Dėl antrojo klausimo

76. Antruoju klausimu nacionalinis teismas nori sužinoti, ar direktyvos 6 straipsnio 1 daliai prieštarauja tokia nuostata, kaip antai Vengrijos nacionalinės teisės aktas, kuri numato, kad esant nesąžiningai sąlygai likusi sutarties dalis yra privaloma tik tuo atveju, jei šalys būtų sudariusios sutartį ir be šios sąlygos.

79. Taigi pagal šią nuostatą logiška nesąžiningos sutarties sąlygos buvimo pasekmė yra ta, kad negaliojanti yra vien tik ši sąlyga, ir lieka galioti likusi sutarties dalis, kuri, pašalinus nelygybę vartotojo atžvilgiu, lieka privaloma sutarties šalims. Nuo šios bendros taisyklės gali būti nukrypta tik tuo atveju, kai minėta sutartis objektyviai negali galioti be nesąžiningos sąlygos; atvirkščiai, tai nėra įmanoma, kai *a posteriori* paaiškėja, kad viena sutarties šalis (greičiausiai pardavėjas ar tiekėjas, kuris ją parengė), nesant šios sąlygos, sutarties nebūtų sudariusi.

77. Kartu su Austrijos ir Lenkijos vyriausybėmis bei Komisija manau, kad atsakymas į šį klausimą turi būti teigiamas, nes toks teisės aktas, mano nuomone, prieštarauja direktyvos raidei ir tikslui.

80. Šį aiškinimą patvirtina nagrinėjamos nuostatos ir, vertinant plačiau, pačios direktyvos tikslas. Kaip priminiau pirmiau, iš tikrųjų šia direktyva labiau siekiama atkurti vartotojo sutartinės pozicijos pusiausvyrą, uždraudžiant, kad „jam būtų privaloma nesąžininga sąlyga“, nei išsaugoti šalių sutarties laisvę, tuo labiau pardavėjo ar tiekėjo, kuris, atvirkščiai, gali turėti interesą išsilaisvinti nuo pareigų pagal sutartį, kuri, atkūrus pusiausvyrą, jam būtų mažiau naudinga.

78. Iš tikrųjų pagal direktyvos 6 straipsnio 1 dalį „valstybės narės nustato, kad nesąžiningos sąlygos, naudojamos sutartyje, kurią pardavėjas ar tiekėjas sudaro su vartotoju

21 — Pažymėta mano.

81. Atsižvelgdamas į pirmiau pateiktus įvertinimus, manau, kad direktyvos 6 straipsnio 1 daliai prieštarauja tokia nuostata, kaip antai Vengrijos nacionalinės teisės aktas, kuri numato, kad esant nesąžiningai sąlygai likusi sutarties dalis yra privaloma tik tuo atveju, jei šalys būtų sudariusios sutartį ir nesant tokios sąlygos.

IV — Išvada

82. Remiantis pirmiau išdėstytais samprotavimais Teisingumo Teismui siūlau nuspręsti, kad jis neturi jurisdikcijos priimti sprendimo dėl *Szombathelyi Városi Bíróság* pateiktų klausimų.

Papildomai, darydamas prielaidą, jog Teisingumo Teismas nuspręs, kad tai priklauso jo jurisdikcijai, siūlau atsakyti taip:

- „1. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis draudžia nacionalinės teisės aktą, pagal kurį nesąžininga sąlyga gali būti pripažinta neprivaloma vartotojui tik tuomet, jei pastarasis ją aiškiai apskundė.
2. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyvos 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais 6 straipsnio 1 dalis draudžia tokią nuostatą, kaip antai Vengrijos nacionalinės teisės aktas, kuri numato, kad esant nesąžiningai sąlygai likusi sutarties dalis yra privaloma tik tuo atveju, jei šalys būtų sudariusios sutartį ir nesant tokios sąlygos.“